

دیباچه

نخستین بار استاد شریف حسین قاسمی را در برنامه «رودی تا بهشت» که از سوی دفتر نمایندگی صدا و سیما کشورمان در دهلی تهیه شده بود و در سال‌های ۷۷ - ۷۶ از یکی از شبکه‌های رسانه ملی پخش می‌شد، دیدم؛ اگرچه پیشتر با فعالیت‌های وی در حوزه زبان و ادب فارسی از طریق گزارش‌های رایزنی فرهنگی آشنا شده بودم.

حضور چند ساله‌ام در بمبئی به‌عنوان مسئول خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران، فرصت آشنایی بیشتری را با استاد قاسمی برایم فراهم نمود. حضور و آرایه مقاله وی در سمینار «روابط فرهنگی هند و ایران: همکاری‌های فرهنگی - تمدنی» که خانه فرهنگ با همکاری دانشگاه بمبئی آن را برگزار نمود و سپس چاپ فهرست نسخ خطی و چاپی شاهنامه فردوسی در هند از سوی خانه فرهنگ کشورمان در بمبئی این آشنایی را به ارتباطی نزدیک‌تر و شناخت بیشتری بدل نمود.

در سال ۱۳۹۱ که برای بار دوم به هند آمدم، با اتمام مأموریت جناب آقای دکتر علیرضا قزوه که مدیریت مرکز تحقیقات فارسی رایزنی را داشتند، سرپرستی آن مرکز را نیز عهده‌دار شدم. در همان بررسی اولیه مقالات دریافتی برای انتشار در قند پارسی، به‌مجموعه مقالات استاد قاسمی برخوردم که باید شماره ویژه‌ای را به خود اختصاص می‌داد؛ این موضوع با شناخت قبلی از ایشان باعث مسرت خاطر شد. با بررسی بیشتر شماره‌های پیشین قند پارسی، خوشحالیم دوچندان شد؛ چون قد کشیدن و وزانت فصلنامه قند پارسی را در دوران مدیریت برادر ارجمندم جناب آقای دکتر علیرضا قزوه نسبت به سال‌های پیش آشکارا می‌دیدم. در واقع، طرح انتشار ویژه‌نامه‌های قند پارسی، کارایی این فصلنامه را بیشتر از پیش نموده بود؛ ویژه‌نامه‌هایی مانند:

- میرزا عبدالقادر بیدل دهلوی
- نسخ خطی هند
- سفرنامه‌های هند
- حزین و بنارس
- کشمیر و میر سید علی همدانی
- تاگور و بنگال
- مجموعه مقالات استاد سید امیر حسن عابدی
- مجموعه مقالات استاد نذیر احمد

اما اکنون و بر اساس عرف چاپ چنین ویژه‌نامه‌هایی، شایسته آن است که تا در حد بضاعت خود استاد قاسمی را به خوانندگان محترم معرفی نمایم. اگرچه بر اساس یک اصل منطقی که می‌گوید: "معرف باید اجلی از معرف باشد"، خوانندگان محترم فصلنامه قند پارسی استاد قاسمی را از طریق آثارش بیشتر از این بنده می‌شناسند، اما جز این چاره‌ای نیست.

پروفسور شریف حسین قاسمی در سال ۱۹۴۳ میلادی در شهر دهلی و در خانواده‌ای فاضل دنیا آمد. پدرش مولانا اخلاق حسین قاسمی قرآن پژوه و مفسر قرآن و از علمای بزرگ و پرآوازه هند. شریف حسین قاسمی تحصیلات متوسطه را در دهلی گذراند و سپس در سال ۱۹۶۸ م. وارد دانشگاه دهلی شد و به دریافت درجه دکتری در زبان و ادبیات فارسی نایل گردید و در سال ۱۹۹۳ م. به درجه استادی در زبان و ادب فارسی رسید. وی همچنین دارای مدرک کارشناسی ارشد در رشته باستان‌شناسی بوده و علاوه بر زبان فارسی به زبان‌های انگلیسی، اردو و هندی نیز مسلط است و در سمینارهای متعددی در داخل و خارج از کشور هند شرکت کرده است.

پروفسور قاسمی از اعضای فعال انجمن استادان زبان فارسی و انجمن پژوهشگران فارسی به‌شمار می‌رود و به پاس خدمات ارزنده‌اش به زبان فارسی نشان عالی ریاست جمهوری هند به وی اعطا شده است. وی هم چنین جایزه غالب دهلوی را نیز در حوزه تحقیق ادبی از انستی تیوی غالب دریافت کرده است.

استاد قاسمی در مجموع ۴۵ سال از عمر پرتلاش خود را در آموزش زبان و ادب فارسی صرف نموده است. استخراج فهرست نسخه‌های خطی شاهنامه فردوسی و نسخه‌های خطی و چاپی دیوان حافظ و آثار نظامی گنجوی در هند، تهیه فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه عمومی پتیالا، تصحیح نسخ خطی مانند سیرالمنازل، ذکر جمیع اولیای دهلی، عبرة الغافلین، ریاض الشعراى واله داغستانی، دستنبوی غالب دهلوی و منشآت برهمن و همچنین ترجمه و تألیف چندین کتاب و بیش از ۱۵۰ مقاله به زبان‌های فارسی، اردو و انگلیسی که در فصلنامه‌های گوناگون در کشورهای هند، ایران، پاکستان، افغانستان و آمریکا به چاپ رسیده، بخشی از کارنامه فعالیت‌های علمی اوست.

وی علاوه بر ریاست دانشکده علوم انسانی و گروه فارسی دانشگاه دهلی، دارای سمت‌های دیگری به شرح زیر نیز بوده است:

- ◀ دبیر دانشنامه زبان و ادب فارسی در هند و شبه قاره، در ایران؛
- ◀ عضو هیئت ویراستاران فصلنامه قند پارسی، مرکز تحقیقات فارسی رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو؛
- ◀ عضو هیئت تحریریه پروژه بین‌المللی دولت آمریکا به نام «شاهجهان در منابع و مآخذ و اسناد گورکانی»؛
- ◀ عضو هیئت محققان برای ترجمه کتاب «اعجاز خسروی» توسط انجمن امیر خسرو در آمریکا؛
- ◀ ویراستار گاهنامه بیاض منتشر شده از سوی انجمن فارسی، دهلی؛
- ◀ عضو هیئت دبیران انجمن استادان زبان فارسی هند؛
- ◀ رئیس کنفرانس عربی - فارسی پونا در سال ۱۹۹۳؛
- ◀ رئیس انجمن پژوهشگران فارسی هند؛
- ◀ برگزار کننده دهها کنفرانس ملی و بین‌المللی با حضور اندیشمندان ایرانی، آسیای میانه و افغانستان؛
- ◀ عضو هیأت تألیف دروس فارسی دانشگاه‌های عثمانیه، حیدرآباد، علیگر، جواهر لعل نهرو، پنجاب و گورو نانک؛

- ◀ عضو کمیته انتشارات مؤسسه غالب دهلوی؛
- ◀ عضو هیأت امنای کتابخانه رضا، رامپور؛
- ◀ دبیر کل هیأت یادمان پروفیسور نورالحسن؛
- ◀ عضو هیأت برنامه‌ریزی و برگزاری کنفرانس‌های بین‌المللی زبان فارسی در تهران؛

اگرچه استاد قاسمی از معدود اساتید بنام هندی است که هیچ یک از مقاطع تحصیلی خود را در ایران نگذرانده اما شاگردی اساتید طراز اول فارسی در هند مانند استاد امیر حسن عابدی و استاد نذیراحمد، تلاش‌های همیشگی استاد قاسمی حتی در دوران پس از بازنشستگی و البته رفت و آمدهای بسیار به ایران و ارتباط‌گیری با نهادهای پژوهشی و آموزشی در ایران، وی را به استادی شناخته شده و برجسته در حوزه زبان و ادب فارسی شبه‌قاره در بین پژوهشگران زبان فارسی در هند و خارج از هند تبدیل نموده است.

مرکز تحقیقات فارسی رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در دهلی‌نو، به منظور نگهداشت میراث ادبی مشترک دو کشور ایران و هند و در راستای سیاست‌های حمایتی خود از آثار و پژوهش‌های محققین زبان فارسی و همچنین به منظور ارج نهادن به تلاش اندیشمندان هندی، اقدام به چاپ این ویژه‌نامه نموده است.

علی فولادی

رایزن فرهنگی

و سرپرست مرکز تحقیقات فارسی

دهلی‌نو